

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته مطالعات منطقه ای اروپا

روند رشد اسلامگرایی در ترکیه و تأثیر آن بر روابط ترکیه و اسرائیل

(2002 – 2008)

استاد راهنما : دکتر اصغر جعفری ولدانی

استاد مشاور: دکتر سید جلال دهقانی فیروز آبادی

استاد داور: دکتر مجید عباسی اشلقی

نگارش : خدیجه السادات زارع بیدکی

تأبستان

1390

تقدیر و تشکر

ضمن تشکر و سپاس از خدای عز و جل واساتید محترم راهنما ، مشاور ، داور
که مرا در نگارش این رساله یاری رسانیدند ، حال بعد از 8 سال تلاش مستمر و تحمل
مشقات فراوان در طول این مدت ،

تمامی افتخاراتم را تقدیم می کنم به:

امیدها و دلیل های زندگی ام

پدر و مادر بزرگوارم ، که وجودشان مایه آرامش و دلگرمی ام و دعاهایشان چراغ راه
زندگی ام بوده است.

همسر عزیزم آقای دکتر حسن کوشا و برادر کوچک مهربانم سید احمد زارع ، که

خورشید وجودشان گرمابخش همیشگی زندگی ام است.

فهرست مطالب

1	فصل اول: کلیات تحقیق.....
2	1-1 بیان مسأله.....
4	2-1 پیشینه و ادبیات پژوهش.....
7	3-1 سؤال تحقیق.....
7	4-1 فرضیه تحقیق.....
7	5-1 متغیرهای پژوهش.....
8	6-1 ابعاد نوآوری موضوع.....
8	7-1 موانع و مشکلات فراروی پژوهش.....
8	8-1 تعریف واژگان اختصاصی.....
9	9-1 روش شناسی.....
9	10-1 اهداف تحقیق.....
9	11-1 ضرورت تحقیق.....
10	12-1 سازماندهی تحقیق.....
11	فصل دوم: چارچوب نظری: نظریه های سیستمی.....
12	1-2 نظریه های سیستمی سیاست و روابط بین الملل.....
12	1-1-2 تعریف، ماهیت و رویکردهای نظریه سیستم ها.....
16	2-1-2 خرده سیستم های منطقه ای در سیستم بین المللی.....

- 18.....2-2 نگرش سیستمی
- 19 .....1-2-2 مفهوم سیستم
- 20 .....2-2-2 محیط سیستم
- 22.....3-2 تئوری سیستم ها و علوم سیاسی
- 23.....1-3-2 هدف تحلیل سیستمی پدیده های سیاسی
- 24.....2-3-2 محیط سیستم سیاسی
- 25.....3-3-2 ورودی های سیستم سیاسی
- 26.....4-3-2 هیئت حاکمه
- 26.....5-3-2 خروجی های سیستم سیاسی
- 26.....6-3-2 بازخورد سیستم
- 28.....4-2 ارائه یک چارچوب نظری برای درک فرایند سیاست گذاری خارجی
- 29.....1-4-2 نقش رهیافت سیستمی در فرایند سیاست گذاری خارجی
- 31.....5-2 انواع تصمیمات سیاست خارجی
- 31.....1-5-2 تصمیمات اساسی
- 32.....2-5-2 تصمیمات تبعی
- 32.....3-5-2 تصمیمات ابتکاری یا ابداعی
- 32.....4-5-2 تصمیمات واکنشی
- 33.....5-5-2 تصمیمات تکراری
- 33.....6-2 اجرای تصمیمات سیاست خارجی
- 34.....1-6-2 ابزارهای سیاسی

34	2-6-2 ابزارهای دیپلماتیک
34	3-6-2 ابزارهای اطلاع رسانی و ارتباطات
34	4-6-2 ابزارهای اقتصادی
35	7-2 منافع ملی
40	فصل سوم: پیشینه روابط ترکیه و اسرائیل
41	1-3 پیشینه روابط ترکیه و اسرائیل
46	1-1-3 بررسی دلایل دو کشور برای برقراری رابطه با یکدیگر
47	2-3 نقش یهودیان ترکیه در روابط ترکیه و اسرائیل
49	1-2-3 تاریخچه حضور یهودیان در ترکیه
54	2-2-3 یهودیان صاحب نفوذ در ترکیه
61	3-3 دسترسی به بازارهای آسیای مرکزی و قفقاز
62	1-3-3 زمینه های حضور ترکیه اسرائیل در آسیای مرکزی قفقاز
66	4-3 قراردادها و توافق های نظامی ترکیه و اسرائیل
72	5-3 نقش محدودیت ها پیرامونی در نزدیکی ترکیه و اسرائیل
72	1-5-3 دکترین پیرامونی ترکیه
75	2-5-3 محیط پیرامونی ترکیه
77	6-3 نیاز اسرائیل به منافع آب ترکیه
81	7-3 الحاق ترکیه به اتحادیه اروپا
82	1-7-3 موانع پیش روی ترکیه برای الحاق به اتحادیه اروپا

فصل چهارم: حزب عدالت و توسعه در ترکیه.....88

1-4 سیر تحول و تکامل احزاب اسلام گرا در ترکیه.....89

1-1-4 روابط سکولارها و اسلام گرایان در ترکیه.....91

2-1-4 شکل گیری گرایشات غرب گرایانه در ترکیه 93

2-4 به قدرت رسیدن حزب عدالت و توسعه.....99

1-2-4 ساختار هویتی حزب عدالت و توسعه.....101

2-2-4 مسئله مشروعیت و استفاده ابزاری از دموکراسی و حقوق بشر.....109

3-2-4 درک اصلاحات سیاسی 112

4-2-4 بهینه سازی ورود به اتحادیه اروپا.....116

5-2-4 عملگرایی در ساختار حزب عدالت و توسعه.....122

6-2-4 حزب عدالت و توسعه در انتخابات سال 2007.....124

1-6-2-4 عوامل موثر در پیروزی حزب عدالت و توسعه.....125

فصل پنجم: بررسی تأثیرگذاری اسلامگرایان ترکیه بر روابط ترکیه و اسرائیل.....131

1-5 نگاهی به اسلام گرایی و سیاست در

ترکیه.....132

2-5 سیاست خارجی ترکیه بعد از روی کار آمدن حزب عدالت و

توسعه.....136

138.....1-2-5 اسلام گرایی در سیاست خارجی حزب عدالت و توسعه.....

2-2-5 سیاست خارجی ترکیه در ارتباط با تحولات

140.....خاورمیانه

142.....3-5 رابطه حزب عدالت و توسعه با اسرائیل.....

1-3-5 سیاست خارجی دولت اسلام گرای ترکیه در قبال

143 .....اسرائیل

2-3-5 نگاهی به روابط ترکیه و

.....اسرائیل

143

4-5 شاخص های استمرار روابط ترکیه و

144.....اسرائیل

144 .....1-4-5 داشتن روابط استراتژیک و نظامی این دو کشور

145 .....2-4-5 دیدگاه مشترک نسبت به تروریسم

3-4-5 ایفای نقش میانجیگری ترکیه در برقراری صلح بین اعراب و اسرائیل

145 .....

- 5-5 ریشه های چالش در روابط بین ترکیه و اسرائیل 146
- 1-5-5 جنگ سی و سه روزه حزب الله لبنان و اسرائیل 146
- 6-5 بررسی تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از 2000 تا 2010 147
- 1-6-5 تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از 2000 تا نوامبر 2002 147
- 2-6-5 تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از نوامبر 2002 تا 2007 148
- 3-6-5 تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از 2007 تا 2010 153
- 7-5 مهمترین دلایل واگرایی در روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر .. 154
-
- 1-7-5 روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه و دکترین عمق
- 154 ..... استراتژیک؛
-
- 2-7-5 بهبود روابط ترکیه با ایران و سوریه و نزدیکی به اعراب در مقابل
- 154 ..... نارضایتی اسرائیل از آن
- 3-7-5 عراق و مسئله کردها 156
- 4-7-5 موضوع فلسطین 157

5-7-5 حل موضوع قبرس و بهبود روابط ترکیه و یونان.....157

8-5 اهداف ترکیه از رویکرد جدید در قبال رژیم صهیونیستی.....157

1-8-5 اهداف کلان و بلندمدت.....157

2-8-5 اهداف داخلی.....159

3-8-5 اهداف تلافی جویانه.....159

9-5 بررسی تاثیرات اقدامات ترکیه بر علیه اسرائیل.....160

10-5 دلایل قطع نشدن روابط ترکیه و اسرائیل.....160

نتیجه گیری.....163

منابع.....172

چکیده

در پاسخ به نئثیرات اسلام گرایان در ارتباطات دولت ترکیه با اسرائیل در کلیه وجوه اقتصادی، سیاسی- امنیتی باید گفت که روابط ترکیه و اسرائیل در شرایط معما گونه ای قرار دارد بگونه ای که می توان گفت با توجه به تحولات اخیر و بحرانهای بین دو طرف (مسئله غزه، شمال عراق، لبنان) روابط آنها به سردی گرائیده و در مقایسه با روابط نزدیک دو طرف در دهه 1990، روابط آنها از سال 2000 تا 2010 واگراتر شده است. اما این عامل در حوزه اقتصادی همچون حوزه سیاسی عمل نکرده و علیرغم سردی روابط در حوزه سیاسی، به شکل معناداری در حوزه اقتصادی، روابط دو طرف رو به گسترش بوده است.

در مجموع چشم انداز روابط ترکیه با اسرائیل می توان گفت که قطع ارتباط ترکیه با اسرائیل با توجه به نیازهای شدید ترکیه برای موفقیت در سیاست خارجی دور از انتظار است. در نتیجه روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر هر چند نسبت به دهه 1990 به واگرایی انجامیده و با تنش های جدی دیپلماتیک مواجه شده است اما هیچ یک از طرفین علاقه ای به قطع روابط ندارند. ترکیه در دوره حکومت اسلام گرایان حزب عدالت و توسعه در حوزه سیاست خارجی بسیار فعالانه عمل می کنند و بر خلاف تصور بسیاری، امروزه در قالب دکترین عمق استراتژیک، سیاست مشکلات صفر با همسایگان و ایفای نقش میانجی در منطقه و بین منطقه و غرب، به بهترین نحو منافع ملی خود را پیگیری می کند. دلیل اصلی روابط ترکیه با اسرائیل، روابط ترکیه با مجموعه غرب بوده و اسرائیل تا حد زیادی یک کارت بازی در این زمینه است. در نهایت باید گفت که ترکیه امروزی سعی در ایجاد توازن در روابط خود با غرب از یک سو و شرق و خاورمیانه از سوی دیگر دارد. و بیشترین سعی آنها در سیاست خارجی و نگاه شرق و غرب، خاورمیانه و غرب و اسلام و مسیحیت، در این راستا است که بتوانند به بهترین نحو منافع ترکیه را بدست آورند.

فصل اول

کلیات تحقیق

1-1 بیان مسأله:

از روابط ترکیه و اسرائیل ، همواره به عنوان یک رابطه استراتژیک نام برده می شود . روابط این دو کشور، یک رابطه عمیق است که با وجود تغییرات سیاسی در ترکیه و روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه علی رغم گرایشات غربگرایانه این حزب ، همچنان ادامه دارد . یکی از پایه های اصلی روابط ترکیه و اسرائیل ، همکاری های نزدیک نظامی و امنیتی این دو کشور با یکدیگر است . البته حزب عدالت و توسعه در برخی موارد انتقادهایی بر عملکرد اسرائیل در منطقه از جمله ترور شیخ احمد یاسین ، حمله اسرائیل به غزه و حضور اسرائیل در کردستان عراق وارد کرده است که این موارد روابط این دو کشور را با چالش هایی مواجه ساخته است. سال 1991 میلادی و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی نقطه عطفی در تاریخ قرن بیستم و شالوده ای برای بنای دنیای نوین در سده بیست و یکم محسوب می گردد . ایالات متحده آمریکا از پس رقابتی پنج دهه ای فرصتی بی بدیل و کم مانند را به دست آورده بود تا دست به کار نگارش سناریوی باورنکردنی از اصول نظم نوین جهانی مبتنی بر هژمونی ب سراسر جهان گردد. زنجیره نظم جهانی محصول بهم پیوستن حلقه های خوش تراش نظم های منطقه ای و فرامنطقه ای بود . این اصول، حکایت از نوعی قشر بندی منطقه ای داشت که در آن توزیع سامانمند قدرت در میان هم پیمانان آم ریکا برای ایفای نقش های بزرگتر جان این نظام محسوب می شد . از این رهگذر تجدید نظر در شناخت شرایط بین المللی برای دستیابی به برنامه ریزی های عملی در راه تطابق هر چه بهتر با ساختار نوین به دلمشغولی اصلی کشورهای تبدیل شد که در پی گسترش نقش های خویش بودند در این میان شاید بتوان گفت که ترکیه و اسرائیل در زمره نخستین دولت ها در منطقه خاورمیانه بودند که به سرعت به حساسیت تغییرات در جهان در پی فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی پی بردند روشن بود که این هم پیمانان آمریکا در چارچوب سناریوی طراحی شده از سوی واشنگتن این اختیار را پیدا می کردند که برای حفظ تقویت و گسترش ثبات امنیت و خرده هژمونی خویش در سپو هژمونی کلان جهانی، به حاشیه گسترده تری از

آن آزادی عمل دست یابند . اجبار این کشورها در دست زدن به ابتکاراتی با هدف تضمین منافع ملی خویش در خاورمیانه ای سرشار از ثروت و بحران الزامی دیگر یعنی برخورداری از فضایی دور از تنش به ویژه در رابطه با همسایگان را طلب می کرد که روابط اسرائیل و ترکیه در اغلب موارد با همسایگان فاقد چنین عنصری بوده است. از سوی دیگر، بازارهای بکر و درآمد ساز آسیای مرکزی رهیده از اقتصاد کمونیستی چیزی نبوده که به سادگی از آن بتوان گذر کرد . بدین ترتیب امنیت و اقتصاد دو مولفه قدرتمندی بود که تل آویو و آنکارا را به یکدیگر نزدیک می ساخت.

جهان در سال 1996 میلادی شاهد ایجاد یک اتحاد جدید نظامی از سوی اسرائیل و ترکیه بود . اگرچه این اقدام واکنش های جهانی گوناگونی را از مخالفت صریح تا بی واکنشی به همراه داشت. اما واقعیتی از به هم پیوستن های متناسب با شرایط نوین جهانی در دنیای پر مخاطره خاورمیانه بود.

در آغاز سالهای قرن بیست و یک جهان درگیر تحولات تازه ای شد . حوادث تروریستی 11 سپتامبر 2001، نظم نوین جهانی را به چالش کشید و اولین منطقه ای که طعم تحولات پس از این حوادث را چشید، خاورمیانه بود. اما این حادثه چه تأثیری بر روابط ترکیه و اسرائیل هم پیمانان ایالات متحده امریکا داشت؟ این دو کشور در منطقه ای که مملو از دولت های توتالیتر عقب مانده و تروریسم پرور بود به مشابه ابزار کار آمده در نگاه امریکا در جهت دموکراتیزه سازی خاورمیانه مطرح شدند.

در سال 2001، در عرصه سیاست داخلی ترکیه نیز شاهد تحولاتی بودیم دستگاه حکومتی سکولار ترکیه ، با حزب اسلامگرایی جدیدی، به رهبری رجب طیب اردوغان مواجه شد، که بیش از اسلامگرایی، داعیه سکولار بودن داشت. حزب عدالت و توسعه توانست در انتخابات 2002، حد نصاب آراء را بدست آورده به پا رلهان راه پیدا کند. این حزب برخلاف احزاب اسلامگرایی پیشین روابط خود را نه تنها با جهان غرب کاهش نداد، بلکه گسترش نیز داد. این حزب توانست در انتخابات 2007 اکثریت کرسی های پارلمان را به دست آورد و به عنوان حزب حاکم بیشتر پست های مهم دولتی را از آن خود کند

اما در مارس 2003 شاهد حمله ایالات متحده آمریکا به عراق و سقوط رژیم بعث بودیم . این واقعه ، برای متحدان آمریکا و همچنین همسایگان عراق، در بردارنده فرصتها و تهدیدات بی شماری بود . سقوط رژیم بعث، یکی از دشمنان شماره یک اسرائیل را از میان برداشت. محیط جدید عراق، فرصت های بی بدیل را برابر اسرائیل قرارداد. این کشور، که از دیرباز روابط حسنه ای با اکراد داشت ، عراق جدید را محیطی مناسب به منظور دستیابی به بخشی از اهداف منطقه ای خویش دید، اما متحد دیرین اسرائیل ترکیه، نگرانی های دیگری در عراق جدید داشته است.

این پژوهش علاوه بر بررسی عوامل تأثیرگذار بر روابط ترکیه و اسرائیل مانند نیاز اسرائیل به منابع آبی ترکیه، انزوای منطقه ای اسرائیل، دسترسی اسرائیل به بازارهای آسیای مرکزی و قفقاز، نیاز ترکیه به تجهیزات پیشرفته نظامی و توان بالای اقتصادی اسرائیل، به تأثیر حزب عدالت و توسعه ترکیه بر روابط دو کشور می پردازد.*

2-1 پیشینه و ادبیات پژوهش

در اینجا به چهار کتاب مهم در این پژوهش اشاره می شود . اولین کتاب **ترکیه و اسرائیل دو ستون جدید منطقه ای**، تألیف حمیدرضا ملک محمدی، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) در سال 1385 است. این کتاب شامل سه فصل است در فصل اول به بررسی پیشینه نزدیکی دو دولت ترکیه و اسرائیل می پردازد و در فصل دوم به اتحاد ترکیه و اسرائیل به صورت بررسی اهداف دو کشور پرداخته می شود و در فصل سوم نیز به مفاد برخی قراردادهای دو کشور پرداخته می شود . اما این کتاب تحولات روابط ترکیه و اسرائیل را از سال 1384 به

---

* با توجه به اینکه جمهوری اسلامی ایران اسرائیل را به رسمیت نمی شناخت ، در این تحقیق صرفاً به دلیل رعایت جنبه پژوهش کار، از واژه اسرائیل استفاده شده است.

بعد را در بر نمی گیرد. بنابراین در این پژوهش تلاش می شود تحولات داخلی ترکیه بویژه از سال 1384 به بعد بررسی شود و تأثیر آن بر روابط ترکیه و اسرائیل را نشان دهد

کتاب دوم *The future of Turkish foreign policy* نام دارد که تألیف G.Martin, Dimitris kerdis Lenore است و MIT press در سال 2005 آن را چاپ رسانیده است.

در این کتاب مسائل مربوط به کردهای ترکیه و کشورهای همجوار، از منظر نئثیری که در این پژوهش بر روابط دو کشور ترکیه و اسرائیل دارند، مورد بررسی قرار می گیرند

کتاب دیگری که در این زمینه منتشر شده *Turkey and Israel: challenges of continuity and change* نام دارد که تألیف Meliha benli Altunisik است و توسط انتشارات Routledge در سال 2005 به چاپ رسیده است. این کتاب مشتمل بر سه فصل است، فصل اول به مسائل سیاسی تأثیر گذار بر روابط دو کشور ترکیه و اسرائیل می پرد ازد. فصل دوم به مسائل اقتصادی تأثیر گذار بر روابط دو کشور می پردازد و فصل سوم ارتباط دو کشور را در یک سیستم فرامنطقه ای مورد بررسی قرار می دهد. این کتاب نیز از نظر بررسی روابط دو کشور ایده های خوبی به پژوهشگر ارائه می دهد. اما مسائل مطرح شده در این کتاب نیز جنبه کلی دارند و در این پژوهش سعی شده است این مسائل در چهارچوب کامل تر و دقیق تر مورد بررسی قرار گیرند.

کتاب بعدی، *ترکیه جمهوری سرگردان* نام دارد، این کتاب که به بررسی روابط دینداران و سکولارها در جامعه می پردازد، تألیف سید حسن موسوی و محمد نورالدین است و انتشارات مرکز پژوهشهای علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه در سال 1383 آن را به چاپ رسانده است. فصل اول تجربه ها و چالش ها نام دارد که به اقلیت های دینی و نژادی در ترکیه و چالش ارتش و دولت در این کشور پرداخته است فصل دوم به بررسی وضعیت اسلام سیاسی در ترکیه اختصاص دارد. فصل سوم وضعیت اسلام اجتماعی در ترکیه را بررسی کرده است. فصل چهارم به سیاست خارجی ترکیه پرداخته است و سرانجام فصل پنجم به روابط

ترکیه با جهان ترک، مسئله قره باغ و موضع گیری این دو کشور در بالکان اختصاص دارد . این کتاب نیز ایده های خوبی به نگارنده داده است، اما به موضوع حزب عدالت و توسعه تشکیل این حزب و عملکرد آن که یکی از متغیرهای اصلی پژوهش است پرداخته است.

علاوه بر کتابهای فوق از مقالات متعددی نیز در این پژوهش استفاده شده است . از مقالاتی که در بولتن ویژه شماره 25 موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابزار معاصر تهران به چاپ رسیده است، در زمینه روابط ترکیه و اسرائیل از قرارداد دهای نظامی ترکیه و اسرائیل به قلم اردشیر سنایی می توان نام برد . در مقاله قراردادهای نظامی ترکیه و اسرائیل نیز نویسنده معتقد است .قراردادهای نظامی ترکیه با اسرائیل عملاً توازن قوا را در منطقه به هم زده و موقعیت دشواری را برای کشورهایی چون ایران، عراق و سوریه که در تقابل با اسرائیل اند بوجود آورده با انعقاد این قرارداد ها عملاً عمل استراتژیکی و امنیتی اسرائیل تا مرزهای ایران نیز کشیده شد. با این وجود قراردادهای نظامی میان ترکیه و اسرائیل برای دوطرف منافع متعددی را در بردارد . در این میان ترکیه در همکاری نزدیک تکاملی با اسرائیل به دنبال ایفای نقش قدرت منطقه ای، مقابله با تهدیدات منطقه ای با استفاده از باز دارندگی ، رابطه با اسرائیل و بهره گیری از سرمایه صاحبان سرمایه اسرائیل است . اسرائیل به دنبال فشار بر کشورهای همسایه ترکیه و استفاده از منابع اقتصادی متعدد ناشی از همکاری نظامی با اسرائیل است.

یکی از مجله هایی که مطالب و مقالات موجود در آن، در موارد متعددی در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است، Foreign Affairs magazine نام دارد که توسط Stephen Iarrabee در July/August 2007 و Vol.85,no4 این مجله به چاپ رسیده است. نویسنده معتقد است ترکیه با تغییر سیاست سنتی خود، به یک بازیگر قدرتمند در خاورمیانه تبدیل شده است. به این صورت که این کشور، رابطه با کشورهای خاورمیانه ای را نیز مورد توجه قرارداده است . ترکیه از نظر کشورهای غربی می تواند الگوی مناسبی برای کشورهای خاورمیانه ای باشد، ترکیه به عنوان پلی بین غرب و خاورمیانه عمل می کند

Turkeys Justice and Development party: A model for democratic Islam?

به قلم Carroll Thomas Patrick است که در Middle East Intelligence Bulletin, Vol. 6-

7 June/July 2004 به چاپ رسیده است.

در این مقاله نویسنده ابتدا پیشینه احزاب اسلامگر را در ترکیه را بررسی می کند و سپس مروری بر عملکرد رهبران اسلامگرا در حزب عدالت و توسعه دارد. این حزب توانسته است مدلی از اسلام دموکراتیک را در خاورمیانه ارائه دهد و ترکیه را به عنوان کشور بدون مشکل با همسایگانش تبدیل کند. رهبران حزب عدالت و توسعه با عملگرایی اصلاح طلبی می تواند نماینده خوبی برای احزاب اسلامگرای صلح طلب و کار آمد باشد.

3-1 سؤال تحقیق:

روی کار آمدن اسلام گرایان (حزب عدالت و توسعه) چه تأثیری بر روابط ترکیه و اسرائیل داشته است؟

4-1 فرضیه تحقیق:

با به قدرت رسیدن حزب عدالت و توسعه روابط ترکیه و اسرائیل ضمن استمرار با چالش هایی مواجه شده است. شاخص های استمرار روابط:

- داشتن روابط استراتژیک و نظامی این دو کشور
  - دیدگاه مشترک نسبت به تروریسم
  - ایفای نقش میانجیگری ترکیه در برقراری صلح بین اعراب و اسرائیل
- شاخص های چالش روابط:

- موضع گیری ترکیه نسبت به حمله اسرائیل به غزه
- ترور رهبر حماس توسط اسرائیل
- حضور اسرائیل در کردستان عراق
- دیدگاه های متفاوت دو کشور در مورد وحدت عراق

5-1 متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته: رابطه ترکیه و اسرائیل

متغیر مستقل :

اسلامگرایان حزب عدالت و توسعه در ترکیه

6-1 ابعاد نوآوری موضوع

در مورد دلایل شکل گیری رابطه ترکیه و اسرائیل از ابتدای تأسیس اسرائیل مطالب زیادی به رشته تحریر درآمده است. هرچند کتابهای کمی به زبان فارسی در این مورد نگاشته شده است، اما تنها یک فصل این پژوهش به بررسی عوامل سنتی تأثیرگذار بر روابط این دو کشور اختصاص دارد و فصل نهایی به مطالعه عامل جدید و مؤثر در روابط این دو کشور اختصاص یافته که حزب عدالت و توسعه ترکیه است. هرچند محدود مطالبی در مورد این حزب نگاشته شده است، اما این مطالب کمتر ارزش علمی دارند. در این پژوهش مطالب متعددی در مورد این حزب نحوه عملکرد آن از منابع دست اول آورده شده است.

7-1 موانع و مشکلات فراروی پژوهش

یکی از مشکلاتی که این پژوهش در روند شکل گیری با آن مواجه بوده است، کمبود مطالب علمی و مفید در زمینه تاثیرگذاری اسلامگرایان بر روابط ترکیه و اسرائیل به زبان فارسی می باشد. از دیگر موانع این پژوهش مسدود بودن برخی سایت های علمی است.

8-1 تعریف واژگان اختصاصی:

- حزب عدالت و توسعه ترکیه (JUSTICE AND Development party of turkey)
یکی از احزاب دست راستی، محافظ کار و اسلامگرایی ترکیه است که در چند سال اخیر قدرت را در ترکیه به دست گرفته است. این حزب در 14 آگوست 2001 تاسیس شده است. از اهداف این حزب که بیشتر آنها اصلاحات اقتصادی را در بر می گیرند، می توانیم به استراتژی رشد اقتصادی پایدار و مداوم، اصلاحاتی که در سیستم مالیاتی ترکیه و اصلاحات در قانون اساسی ترکیه نام ببریم. حزب عدالت و توسعه در مقایسه با احزاب

سکولار ترکیه دارای گرایش اسلامی است . اما این گرایش تنها به حفظ حرمت دین در حوزه شخصی و مدنی محدود می شود و در دستگاه دولت تبلوری ندارد . امروزه در دنیای اسلام به مسلمانی که معتقد به جدایی دین از دولت باشند، سکولار گفته می شود. با توجه این مطلب به نظر می رسد که حزب عدالت و توسعه، تشکیلاتی شامل مسلمانان سکولار باشد تا حزبی اسلامگرا . رهبران حزب عدالت و توسعه نیز تمایلی به شناخته شدن به عنوان حزب اسلامگر ندارند و از همین رو بر پایبندی خود به نظام سکولار ترکیه تاکید می ورزند . رویکرد عملی حزب اعتدال و توسعه هم در طول دوران حکومتش چیزی جز ادامه راه دولتهای سکولار قبلی چه در حوزه داخلی و چه خارجی نبوده است. (www.fpif.org)

9-1 روش شناسی:

در این پژوهش از روش توصیفی - تاریخی - تحلیلی استفاده شده است و روش گردآوری اطلاعات و داده ها بصورت کتابخانه ای و اینترنتی است.

10-1 اهداف تحقیق:

هدف اصلی در این پژوهش ضمن بررسی روند رشد اسلام گرایی و سیر تحول و تکامل اسلام گرایان در ترکیه، به تأثیرگذاری حزب عدالت و توسعه بر روابط ترکیه و اسرائیل اشاراتی داشته باشد.

11-1 ضرورت تحقیق:

از آنجا که خاورمیانه منطقه ای پر تنش و استراتژیک در جهان محسوب می شود، ائتلاف ها، و اتحادها نیز در این منطقه از حساسیت بالایی برخوردار است . با توجه به حساسیت مسئله اسرائیل در منطقه، همواره برقراری روابط حسنه این کشور با کشورهای دیگر، موجب نگرانی هایی برای سایر کشورهای شده است که عدم برقراری روابط دیپلماتیک با این کشور، به عنوان یکی از اهداف اعلام شده سیاست خارجی این کشور ها مطرح بوده است. ترکیه نیز کشوری استراتژیک در خاورمیانه محسوب می شود . حوادث اخیر در خاورمیانه، مانند حمله

امریکا به عراق در سال 2003 و سقوط رژیم صدام ، حضور مستقیم امریکا در عراق، همچنین فعالیتهای اسرائیل پس از سقوط رژیم بعث در عراق ، مطرح شدن طرح خاورمیانه بزرگ توسط امریکا و متحدانش، مبارزه با تروریسم در منطقه و بویژه به قدرت رسیدن حزب اسلام گرای عدالت و توسعه ترکیه و اصلاحات ایجاد شده توسط این حزب، سبب شده است، اتحاد این دو کشور ابعاد تازه تری به خود بگیرد، که به دلیل اهمیت بالای این مسأله این پژوهش سعی دارد به این ابعاد و عوامل مؤثر بر روابط دو کشور بپردازد

12-1 سازماندهی تحقیق:

این پژوهش مشتمل بر 5 فصل خواهد بود: در فصل اول : کلیات طرح تحقیق . فصل دوم : چارچوب نظری این پژوهش که بر اساس نظریه سیستم ها می باشد . فصل سوم : به تاریخچه روابط ترکیه و اسرائیل پرداخته می شود. فصل چهارم : روند رشد اسلامگرایی در ترکیه. فصل پنجم: بررسی تأثیرگذاری اسلام‌گرایان حزب عدالت و توسعه ترکیه بر روابط ترکیه و اسرائیل و در نهایت نتیجه گیری .